

Список літератури:

1. Беленький П.Ю., Мікула Н.А. Формування та розвиток системи міжрегіонального та транскордонного співробітництва в Україні / П.Ю. Беленький, Н.А. Мікула // Регіональна економіка. – 2001. – № 3. – С. 61–74.
2. Мазаракі А.А., Юхименко В.В., Гребельник О.П. Зовнішньоекономічна політика України: європейський та російський вектор: Монографія / А.А. Мазаракі, В.В. Юхименко, О.П. Гребельник та ін. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2005. – 280 с.
3. Манцуров І.Г. Статистика економічного зростання та конкурентоспроможності України: Монографія / І.Г. Манцуров – К. : КНЕУ, 2006. – 392 с.
4. Регіональна політика: методологія, методи, практика / НАН України. Відп. ред. академік НАН України М.І. Долішній. – Львів, 2001. – 719 с.
5. Варналій З.С. Державна регіональна політика України: особливості та стратегічні пріоритети: Монографія / З.С. Варналій – К. : НІСД, 2007. – 768 с.
6. Офіційний сайт Державного комітету статистики України – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
7. Аналіз сталого розвитку регіонів України. Світовий центр даних з геоінформатики та сталого розвитку [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://wdc.org.ua/uk/services/ukraine-sd>.
8. Звіт про конкурентоспроможність регіонів України 2013. Назустріч економічному зростанню та процвітання. Фонд ефективне управління [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://www.feg.org.ua/docs/FEG_report_2013_body_ukr_web.pdf.
9. Методика вимірювання регіонального людського розвитку. Національна академія наук України [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.idss.org.ua>.

Калашник Н. В.

Черкасский государственный технологический университет

**МЕХАНИЗМ АКТИВИЗАЦИИ ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКОЙ
ДЕЯТЕЛЬНОСТИ РЕГИОНОВ УКРАИНЫ**

Резюме

Исследованы концептуальные подходы к развитию внешнеэкономической деятельности региона. Систематизирован зарубежный опыт особенностей регионального развития развитых стран мира. Проанализирован современный уровень развития регионов Украины. Сформулирован механизм активизации внешнеэкономической деятельности регионов Украины.

Ключевые слова: внешнеэкономическая деятельность, регион, механизм, конкурентоспособность, инновации, инвестиции, информация.

Kalashnik M. V.

Cherkasy State Technological University

THE ARRANGEMENT OF BOOSTING FOREIGN ACTIVITY IN THE REGION UKRAINE

Summary

The conceptual approach to the development of foreign economic activity of the region was researched. Features international experience of regional development in developed countries was systematized. The present state of development of the regions of Ukraine was analyzed. The arrangement boosting foreign economic activity in the regions of Ukraine was formulated.

Key words: foreign economic activity, region, gear, competitiveness, innovation, investment, information.

УДК 339.9

Кібальник Л. О.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

**ПЕРЕДУМОВИ ФОРМУВАННЯ ГЛОБАЛЬНОЇ СИСТЕМИ ВПЛИВУ
НА ГЕОЕКОНОМІЧНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ**

Досліджено основні об'єктивні передумови формування глобальної системи впливу на гео економічні трансформації.

Ключові слова: інформатизація, транснаціоналізація, фінансова глобалізація, постіндустріальні країни, країни з індустріальною парадигмою, аграрно орієнтовані країни.

Постановка проблеми. Світова економіка характеризується такими динамічними змінами, як-от: поява нових факторів виробництва, виникнення особливих форм їх транснаціоналізації, формування нових суб'єктів міжнародних економічних зв'язків з новими функціями, зміна характеру міжнародного відтворювального про-

цесу, лібералізація економік більшості країн світу тощо. Як наслідок, зменшуються різного роду адміністративні, юридичні, економічні, технічні бар'єри, формуються більш уніфіковані правила і норми зовнішньоекономічної взаємодії. Трансформаційні процеси набувають настільки видозміненого характеру, що традиційний теоретич-

ний інструментарій вже не дає можливості досить адекватно оцінювати нові явища у гео економічному просторі. Таким чином, системність міжнародних економічних відносин, що призводить до формування у перспективі більш цілісної і єдиної світової економіки, вимагає відповідних інструментів регулювання цих процесів, котрі можна сформувати, тільки ґрунтуючись на розумінні об'єктивних передумов їх формування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам вивчення різних аспектів гео економіки присвячено праці таких вчених, як-от: В. Будкін, В. Дергачев, К. Жан, М. Згуровський, Е. Кочетов, Е. Лутвак, О. Неклеса, Ю. Пахомов, П. Савона, А. Філіпенко, Ю. Яковець та ін. Ці дослідження, в першу чергу, стосуються визначення суті, структури та основних методологічних підходів аналізу такого системного утворення, як гео економіка. Проблемами трансформації суспільства в цілому, економічних трансформацій та трансформацій економічних систем займалися В. Базилевич, О. Білорус, В. Бодров, А. Гальчинський, В. Геєць, Дж. Корнаї, П. Леоненко, І. Лукінов, В. Лук'яненко, Ю. Павленко, Ю. Пахомов, К. Поланьї, В. Полтерович, О. Уільямсон і т.д.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. З початку 2000-х рр. ХХ ст. новітня економічна наука намагається визначити сутнісні основи, позитивні і негативні сторони кардинальних якісних та кількісних змін у гео економіці, протиріччя і проблеми, що викликають необхідність формування глобальної системи впливу на трансформаційні процеси у міжнародному економічному просторі. У цих дослідженнях акцент ставиться на окремих сферах трансформаційних змін. Водночас новітній рівень гео економічних процесів, що супроводжується кризовими явищами та асиметрією зв'язків, вимагає нового підходу до вивчення економічної діяльності як окремих країн, так і світової економіки в цілому. Сьогодні для розв'язання більшості гео економічних суперечностей необхідним є залучення ресурсів (як матеріальних, так і інтелектуальних) не тільки однієї країни, а глобального масштабу, наслідки ж ухвалення конкретних рішень нині здатні поширюватися далеко за межі певного співтовариства, у рамках якого приймалося це рішення. Тому актуальним є обґрунтування передумов формування глобальної системи впливу на трансформаційні процеси в міжнародному економічному просторі.

Мета статті. Головною метою цієї роботи є визначення об'єктивних передумов формування глобальної системи впливу на гео економічні трансформації.

Виклад основного матеріалу. На нашу думку, до основних передумов глобального регулювання в сучасних умовах доцільно віднести, по-перше, процес інформатизації, що акумулює досягнення науково-технічної революції. Він характеризується не лише глобальним проникненням принципово нового типу інформаційних технологій (ІТ), а й певними трансформаціями традиційних відносин, в першу чергу, пов'язаних з господарською діяльністю і розподілом матеріальних благ, що виявляють властивості адаптації досягнень інформаційно-технологічного прогресу по-

требам зростання власної ефективності та доцільності. Водночас характер, принципові особливості та наслідки, включаючи довгострокові зсуви у гео економічному просторі, дають підстави оцінити становлення та розвиток локальних інформаційних товариств, істотно інтегрованих у глобальний економічний простір, на умовах, максимальна вигідність яких засвідчується такими показниками, як-от: інвестиційна привабливість, галузева структура виробництва, ступінь конкурентоспроможності національної макроекономічної системи, обсяги залучених іноземних капіталів, сила зовнішньоекономічного впливу, ємність внутрішнього ринку тощо.

Імперативом інтенсифікації процесу інформатизації є розвиток електронної комерції та Інтернет-індустрії. Через історичні особливості процесу інформатизації глобальний простір протягом досить тривалого часу розвивався в основному зусиллями країн «Тріади» (США, Західна Європа, Японія). У глобальному масштабі інформаційні галузі розвинених країн дозволили громадянам практично всіх інших країн відкрити доступ до цих продуктів. З розвитком економічних, політичних, соціально-культурних зв'язків між різними країнами все більшого значення набуває електронізація бізнесу, що є одним із факторів формування «нової економіки». Її головною відмінністю від попереднього етапу світового економічного розвитку є

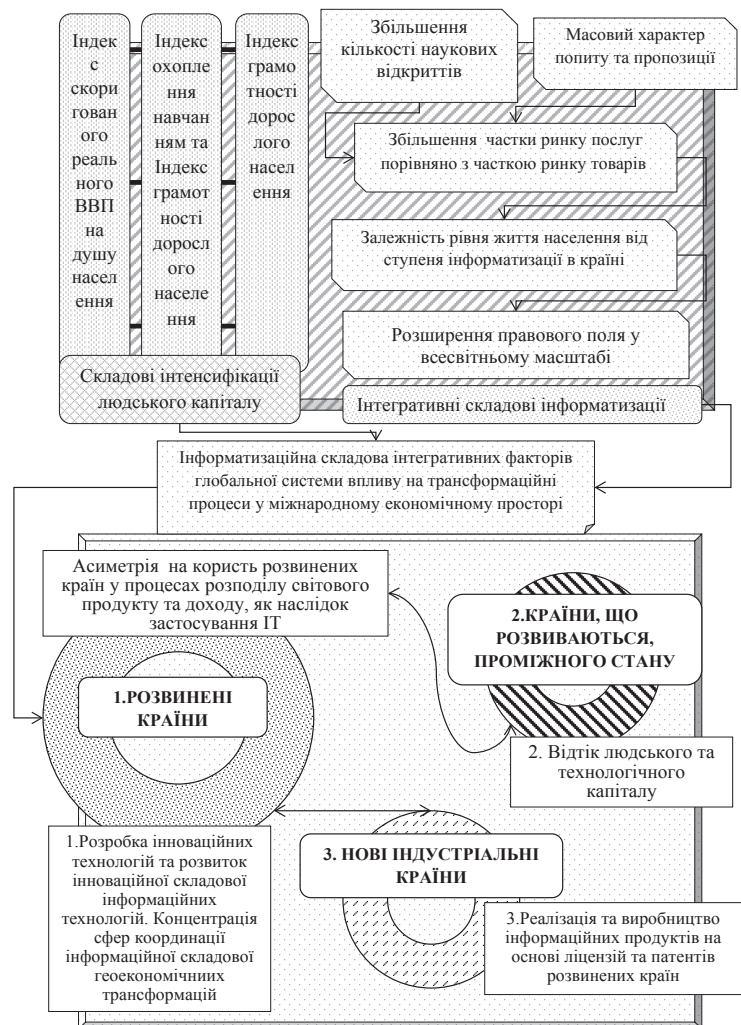

Рис. 1. Структурно-логічна схема впливу інформатизації на гео економічні трансформації*

*Складено автором

якщо країни мають різні галузі і виробляють різні товари, то вони повинні витратити на їх виготовлення менше живої і уречевленої праці, ніж витрачали до вступу в інтеграційний етап.

Характеристика деяких країн світу за показником отриманих іноземних інвестицій засвідчує, що потоки прямих іноземних інвестицій в країнах, що розвиваються і в державах з перехідною економікою у 2013 році досягли нових рекордних рівнів (рисунок 2).

Обсяги іноземних інвестицій в країнах, що розвиваються у 2013 р., становили 52% від світового рівня, у країн з перехідною економікою вони зросли на 45% відносно обсягів 2012 р. [3]. Серед регіональних і субрегіональних груп за темпами приросту ПІІ слід виокремити країни БРИКС (Бразилія, Росія, Індія, Китай і Південна Африка) і АРЕС (АТЕС) – Азіатсько-Тихоокеанське економічне співробітництво, де обсяги інвестицій збільшилися майже удвічі порівняно з докризовим рівнем. Що стосується розвинених країн, то, за попередніми оцінками, в групі з 38 держав обсяги прямих іноземних інвестицій зросли за рік лише на 12%. Для низки держав таких, як-от: Бельгія, Ірландія, Нідерланди та Люксембург очевидними є ознаки відновлення. Водночас у США спостерігалось зниження припливу інвестицій. У Японії їх показник збільшився на 61%, а у Австралії та Новій Зеландії скоротився на 28% і 75% відповідно [3]. Вищезазначене свідчить про стрімкий розвиток процесів транснаціоналізації (рисунок 3).

На нашу думку, виокремлення певних груп країн за декларованими ними парадигмами та суспільно-економічними формаціями може сприяти аналізу передумов регулювання гео економічних трансформацій на глобальному рівні. Це дозволить виявити, за допомогою яких важелів країни, що використовують різні методологічні підходи, змінюють гео економічний простір, виокремити головних інтеграторів світової економіки та спрогнозувати системоутворюючі інструменти впливу на країни, що мають перехідну структуру економічної моделі [4-6].

Рис. 3. Структурно-логічна схема впливу транснаціоналізації на глобальні гео економічні трансформації*

* Складено автором

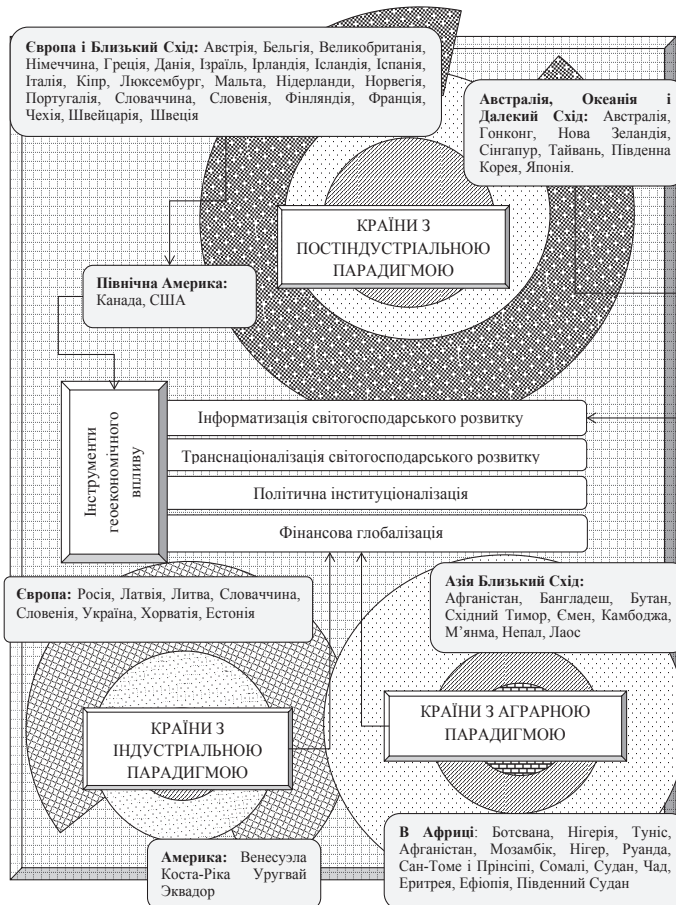

Рис. 4. Концептуалізація глобальної системи впливу на трансформаційні процеси в міжнародному економічному просторі*

* Складено автором

Найбільш сучасним і об'єктивним у економічній науці вважається поділ всіх країн світу за рівнем їх економічного розвитку на три групи. По-перше, це промислово розвинені країни з ринковою економікою, що утворюють так званий каркас світового господарства. Ця група складається з 27 держав. На її частку випадає 52,3% світового ВВП, 69% світового експорту товарів і послуг і лише 15,3% світового населення. По-друге, це країни Азії, Африки, Латинської Америки та Океанії (або країни третього світу). По-третє, це країни з перехідною економікою, зокрема держави Східної Європи та СНД, котрі знаходяться на шляху розвитку нових форм господарювання. На частку двох останніх груп (156 країн) припадає 47,7% світового ВВП; 30,8% світового експорту товарів і послуг і майже 85% всього населення планети. Іноді цю групу країн називають країнами з ринком, що формується [7-9].

На нашу думку, в площині гео економічного простору така класифікація не відображає внутрішніх структурних елементів національних економік та їх ролі у трансформаційних процесах. Зокрема, деякі країни Близького Сходу вважаються розвиненими країнами через високі стандарти соціального розвитку та витрати на удосконалення людського потенціалу. Водночас в умовах гео економічних трансформацій вищезазначена категорія країн має маргінальний статус. Іншим прикладом може бути Швейцарія – одна з найрозвиненіших і найбагатших країн світу. Вона є високорозвинутою індустріальною країною з майже повною від-

сутністю будь-яких корисних копалин. За рівнем конкурентоспроможності економіки Швейцарія входить до першої десятки країн світу. Економіка цієї країни тісно пов'язана із зовнішнім світом, насамперед з країнами ЄС, тисячами ланцюгів виробничої кооперації та зовнішньоторгових угод. Внаслідок розвитку лише таких галузей, як фармакологія і банківський сектор, ця країна має досить слабо диверсифіковану структуру ВВП. Так чином, вищезгадані країни досить складно класифікувати за принципом розвиненості.

На нашу думку, більш коректним у площині гео економічних трансформацій є зазначений на рисунку 4 парадигмальний підхід, за яким країни варто об'єднати у такі групи, як-от: постіндустріальні країни, країни з індустріальною парадигмою та аграрноорієнтовані країни.

Цей підхід, на відміну від існуючих, акцентує увагу на соціально-економічних формаціях та відображає базисні моделі розбудови зовнішньоторговельних відносин країн.

Зауважимо, що методи контролю над комунікаційними матеріальними потоками енергетичних та інших ресурсів з метою участі у створенні і перерозподілі світового продукту використовуються лише країнами з постіндустріальним типом соціально-економічної формації. Зокрема, США у сфері валютно-фінансових відносин застосовує виключно ефективний та економічно продуктивний інструмент гео економічного впливу – власну національну валюту. Якщо визначати гео економічну стратегію країни як мистецтво досягати економічні цілі на світовому ринку і запобігати потенційним конфліктам за допомогою гео економічних технологій, то США та інші країни «Триади» повною мірою отримують вигоди від глобалізації і за допомогою вищезазначених інструментів підтримують та зберігають гео економічну гегемонію стосовно всіх інших категорій країн світової економіки. Ці методи є недосяжними для країн з індустріальною та аграрно-орієнтованою економікою, переважна більшість яких періодично відчуває внутрішню політичну нестабільність, що завдає шкоди розвитку економіки.

Результатом обґрунтованих вище передумов глобальної системи впливу на трансформаційні процеси у міжнародному економічному просторі є процес фінансової глобалізації. Це пояснюється тим, що неможливо уявити гіперболічне зростання фінансового сектора світової економіки без активних процесів експансії транснаціональними корпораціями економік аграрних та індустріальних країн. Як результат сучасних гео економічних трансформацій фінансова глобалізація перетворилась на якісно нову стадію формування фінансових відносин між країнами, міжнародними фінансовими організаціями, транснаціональними компаніями і банками. Сьогодні вона ґрунтується на послідовному прискоренні, інновацій, лібералізації обміну капіталами, технологіями та інформацією.

Теоретичні напрацювання з цієї проблематики акцентують увагу на тому, що для фінансової глобалізації характерними є процеси, що розвиваються одночасно у 2 напрямках: 1) міждержавні процеси реалізуються через зростання інтеграції національних фінансових ринків, лібералізацію й уніфікацію національних фінансових і банківських систем; 2) транснаціональні процеси ґрунтуються на озброєнні ТНК глобальними стратегіями, що передбачають розширення власної діяльності на глобальному фінансовому ринку. Сьогодні розвиток цього ринку диференціює і ускладнює фінансові зв'язки між державами і транснаціональним бізнесом.

Водночас, на нашу думку, слід виокремити ще один напрям впливу фінансової глобалізації – створення умов виникнення світових фінансових криз. Із зростанням кількості та ваги транснаціональних корпорацій у структурі світогосподарських зв'язків виникла необхідність у організаціях, які б доповнювали і регламентували діяльність ТНК за межами країн походження, тобто створювали б комфортні умови функціонування для власних ТНК у країнах-конкурентах. Внаслідок чого утворились такі основні глобальні фінансові інституції, як Світовий банк та Міжнародний валютний фонд, організаційна структура яких сформована таким чином, що права голосу щодо рішень стосовно діяльності цих організацій розділені асиметрично, тобто деякі країни мають більший вплив у питаннях регулювання фінансової сфери, ніж інші. Оскільки при виникненні кризових явищ концентрація фінансового капіталу відбувається у найбільш сприятливих умовах, то для деяких країн спричинення криз є доволі позитивним явищем.

Висновки і пропозиції. Таким чином, визначаючи об'єктивні передумови формування глобальної системи впливу на трансформаційні процеси у міжнародному економічному просторі, зауважимо, що на сьогодні основними гео економічними інструментами цих процесів є транснаціоналізація, інформатизація, політична та економічна інституціоналізація. Як інструменти впливу на міжнародні економічні процеси вищезазначені фактори застосовуються лише країнами з постіндустріальною соціально-економічною формацією. Отже, наявна нерівність економічної та політичної міцності країн з індустріальною та аграрною соціально-економічними парадигмами розвитку у співставленні з промислово розвиненими країнами. Вона реалізується у домінуванні багатих країн у сфері міжнародної торгівлі та можливості диктувати умови передачі технологій, інвестицій та грошової допомоги тощо.

Водночас результатом обґрунтованих вище передумов є фінансова глобалізація, а гіперболічне зростання фінансового сектора світової економіки відбувається внаслідок експансії транснаціональними корпораціями та постіндустріальними країнами економік аграрних та індустріальних країн.

Список літератури:

1. Chase-Dunn C. Global Formation: Structures of the World-Economy. – Oxford, England, 1998. – P. 348.
2. Международные экономические отношения: Учебник для вузов / Под ред. В.Е. Рыбалкина. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2009. – 591 с.
3. World Investment Report 2013. Global Value Chains: Investment and trade for development, UNCTAD [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://unctad.org/en/PublicationsLibrary/wir2013_en.pdf.
4. Wallerstein I. The Rise and Future Demise of World-System Analysis, (Paper delivered at 91st Annual Meeting of American Sociological Association, NY, Aug. 16, 1996). – 1997. – <http://bev.berkeley.edu/ipe/readings/Wallerstein.pdf>.
5. Стратегії економічного розвитку в умовах глобалізації: Монографія / За ред. д-ра екон. наук, проф. Д.Г. Лук'яненка. – К. : КНЕУ, 2001. – 538.

6. Уоллерстайн И. Мир-системный анализ [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.tuad.nsk.ru/history/Author/Engl/W/WallersteinI/waller.htm>.
7. Christopher A. Managing Across Borders: New Organizational Responses / A. Christopher, S. Ghoshal. – Chicago: Richard D. Irwin, 1995. – 350 p.
8. Forbes Global 2000, 2011. [Электронный ресурс] – Режим доступа : http://www.forbes.com/lists/2012/18/global2000_2011.html.
9. Henderson Brace D. The Origin of Strategy / Brace D. Henderson // Harvard Business Review. – 1989. – № 3. – P. 139–143.

Кибальник Л. А.

Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко

ПРЕДПОСЫЛКИ ФОРМИРОВАНИЯ ГЛОБАЛЬНОЙ СИСТЕМЫ ВЛИЯНИЯ НА ГЕОЭКОНОМИЧЕСКИЕ ТРАНСФОРМАЦИИ

Резюме

Исследованы основные объективные предпосылки формирования глобальной системы влияния на геоэкономические трансформации.

Ключевые слова: информатизация, транснационализация, финансовая глобализация, постиндустриальные страны, страны с индустриальной парадигмой, аграрно ориентированные страны.

Kibalnyk L. O.

Taras Shevchenko National University of Kyiv

PREREQUISITES FOR THE FORMATION OF THE GLOBAL SYSTEM OF IMPACT ON GEO-ECONOMIC TRANSFORMATIONS

Summary

Basic objective prerequisites for the formation of a global impact on geo-economic transformation have been studied.

Key words: informatization, trans-nationalization, financial globalization, post-industrial countries, countries with industrial paradigm, agriculture-oriented countries.

УДК 339.13.024

Кузьменко С. С.

Донецкий национальный университет экономики и торговли имени Михаила Туган-Барановского

ОСОБЕННОСТИ И ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИЯ МИРОВОГО КОНДИТЕРСКОГО РЫНКА

Исследованы особенности, тенденции и специфика мирового кондитерского рынка в 2007–2013 гг. Проведена диагностика рынка с учётом его товарной и географической сегментации. Проанализированы аспекты интеграции Украины в мировой кондитерский рынок.

Ключевые слова: мировой кондитерский рынок, конъюнктура рынка, экспорт, импорт, сегментация, международные компании.

Постановка проблемы. В условиях глобализации исследование функционирования мирового кондитерского рынка приобретает особую актуальность. В 2013 г. 10 крупнейших международных компаний в сумме составили 54% мирового кондитерского рынка: Mars Inc., Mondelez International Inc., Grupo Bimbo, Nestle SA, Hershey's, Ferrero Group, Meiji Co., Perfetti Van Melle, Haribo, Lindt [1] и др., которые постоянно или периодически применяют методы агрессивного вторжения на развивающиеся рынки для достижения высоких темпов роста и извлечения максимальной прибыли. Население мира озабочено улучшением качества и образа жизни, потребители предъявляют к продукции высокие требования относительно полезных ингредиентов, но с сохранением вкусовых качеств изделий. Кондитерская продукция не является предметом первой необходимости, однако в мире на неё установился стабильный устойчивый спрос, о чём свидетельствуют высокие показатели потребления шоколада на

душу населения, особенно в Европе и США. В совокупности все вышеперечисленное указывает на необходимость исследования мирового кондитерского рынка и позиций Украины на нём.

Анализ последних исследований и публикаций. Изучением особенностей функционирования мировых товарных рынков и кондитерского, в частности, занимались зарубежные и украинские учёные: Ю. Варич, А. Гагарина, Л. Гитман, А. Горина, Ж. Даркова, М. Джонк, А. Жариков, В. Заруцкая, Н. Кравчук, И. Крылова, А. Маловичко, М. Мескон, А. Мещерова, Ж. Нестеренко, А. Охрименко, А. Поважный, И. Порецкая, И. Сазонец, А. Семёнов, А. Субботин, И. Тюха, О. Чернега и др., которые обобщили теоретические основы исследования товарных рынков, представили методiku анализа отдельных его структурных составляющих, определили факторы влияния на товарный рынок (непосредственного и опосредованного влияния).